

การสร้างสรรค์นาฏศิลป์เพื่อผู้บกพร่องทางการได้ยิน จากอัตลักษณ์โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์

The Creation of A Dance for The Deaf from Identities of Sot Suksa Debaratana School

วันที่รับบทความ: 29 ธันวาคม 2564

ณัฐพร เพ็ชรเรือง ¹

วันที่แก้ไขบทความ: 14 เมษายน 2565

วันที่ตอบรับบทความ: 18 เมษายน 2565

บทคัดย่อ

งานวิจัย เรื่องการสร้างสรรค์นาฏศิลป์เพื่อผู้บกพร่องทางการได้ยินจากอัตลักษณ์โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตลักษณ์และสร้างสรรค์การแสดงจากอัตลักษณ์ของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ โดยศึกษาข้อมูลทางด้านอัตลักษณ์ ประวัติความเป็นมาของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ และภาษามือ จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และสื่อสารสนเทศ ผลการวิจัยพบว่า 1) อัตลักษณ์ของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ แบ่งได้เป็นอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นภายนอก รับรู้ผ่านการมองเห็นอย่างเป็นรูปธรรม และอัตลักษณ์ของนักเรียน พบจุดเด่นทางด้านลักษณะนิสัย ความสามารถ และการใช้ภาษามือ และ 2) การออกแบบสร้างสรรค์การแสดงได้สร้างสรรค์ขึ้นทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) แนวคิดการแสดง ช่วงที่ 1 อัตลักษณ์ภายนอก ช่วงที่ 2 อัตลักษณ์ของนักเรียน ช่วงที่ 3 ประโยชน์สุข (2) การคัดเลือกนักแสดง ใช้นักแสดงหญิงและชายที่มีทักษะนาฏศิลป์ไทยและเรียนรู้การใช้ภาษามือได้ (3) การออกแบบท่าทางทักษะนาฏศิลป์ไทย ภาษามือ ท่าทางในชีวิตประจำวัน และการเลียนแบบ (4) การออกแบบเพลง ใช้เครื่องดนตรีไทยผสมผสานกับเครื่องดนตรีตะวันตก และเสียงบรรยายจากธรรมชาติ โดยให้ความสำคัญกับเรื่องราวในแต่ละช่วงการแสดง (5) การออกแบบเครื่องแต่งกาย นำอัตลักษณ์ภายนอก ประกอบไปด้วย สีและดอกไม้ประจำโรงเรียน สีของน้ำทะเลมาออกแบบเครื่องแต่งกาย (6) การออกแบบอุปกรณ์ เลือกใช้ดอกไม้ประดิษฐ์และโคมไฟกะลามะพร้าวที่เป็นผลิตภัณฑ์ของนักเรียน และ (7) การออกแบบพื้นที่การแสดงใช้พื้นที่การแสดงทั้งแบบสมมาตรและอสมมาตร โดยเน้นที่จุดกึ่งกลางของพื้นที่การแสดง

คำสำคัญ: นาฏศิลป์สร้างสรรค์ ผู้บกพร่องทางการได้ยิน อัตลักษณ์ โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์

¹ อาจารย์ ดร. ประจักษ์ชาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี
e-mail: nattaporn.p@dru.ac.th

The Creation of A Dance for The Deaf from Identities of Sot Suksa Debaratana School

Received: December 29, 2021

Nattaporn Petruang¹

Revised: April 14, 2022

Accepted: April 18, 2022

Abstract

This research the creation of a dance for the deaf from Sot Suksa Debaratana School has purposes to study the identities of the school, and to create the dances by using the identities. The data, the sign language and the identities of the school were studied by the data were collected from documents, observations, interviews and information communications. It was found as follows. Firstly, the identities of the school were divided into the external identities that were tangible and the students' identities. There were the outstanding characteristics in the terms of habits and sign language. Secondly there were seven components of the dances: 1) the concepts (Part 1 – the External Identities, Part 2 – the student Identities and Part 3–the Benefits); 2) Performer: the actors and the actresses with the Thai dancing skills and sign language; 3) the movements were designs by integrating the Thai dancing, the sign language, natural movements, the imitation; 4) the music were designed with the Thai music and Western music, natural sounds by focusing on the feelings of the song in each part of the shows; 5) the costumes were designed with the external identities including the colors and flowers of the school as well as the color of the seawater; 6) the props were designed with flowers and the coconut shells made by the students; and 7) the stage were designed with symmetry and asymmetry with emphasis at center of stage.

Keyword: creative dance, deaf, identity, Sot Suksa Debaratana school

¹ Dr., Lecturer in Dance and Drama, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rajabhat Dhonburi University
e-mail: nattaporn.p@dru.ac.th

บทนำ

โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เป็นโรงเรียนหนึ่งที่สอนผู้บกพร่องทางการได้ยิน และเป็นโรงเรียนที่ผู้สร้างสรรค์มีประสบการณ์ตรงจากการได้สนทนากับครูสอนนาฏศิลป์ ซึ่งพบว่าการแสดงนาฏศิลป์ที่ผ่านมาของโรงเรียนนั้นยังไม่มี การแสดงที่สะท้อนถึงอัตลักษณ์ของโรงเรียน โดยผู้วิจัยเล็งเห็นว่าการสะท้อนอัตลักษณ์ของโรงเรียนสามารถนำมาเป็นการแสดงประจำโรงเรียนได้ อีกทั้งผู้วิจัยได้สืบค้นการแสดงนาฏศิลป์ของโรงเรียน พบว่าการแสดงนาฏศิลป์ที่ถ่ายทอดผ่านผู้บกพร่องทางการได้ยินนั้นเป็นการแสดงนาฏศิลป์ไทยและยังไม่มี การนำภาษามือเข้ามาร่วมแสดง เหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่าหากมีการนำภาษามือที่เป็นภาษาในการสื่อสารของนักเรียนในโรงเรียนมาผสมผสานกับนาฏศิลป์ไทยจะสามารถทำได้หรือไม่อย่างไร

ปัจจุบันมีบุคลากรทางการศึกษาและผู้ที่เกี่ยวข้องได้เห็นความสำคัญเกี่ยวกับผู้บกพร่องทางการได้ยินมากยิ่งขึ้น นาฏศิลป์เป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่สามารถส่งเสริมและพัฒนาทางด้านร่างกายและจิตใจแก่ผู้บกพร่องทางการได้ยินได้ ดังที่ ระวีวรรณ วรณวิไชย กล่าวว่า “การแสดงนาฏศิลป์อาจเป็นกิจกรรมทางศิลปะแขนงหนึ่งที่สามารถช่วยส่งเสริมความสุขแก่เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยินได้” (ระวีวรรณ วรณวิไชย, 2554, หน้า 2) ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้พิจารณาประสบการณ์ส่วนตัวทางด้านการเป็นอาจารย์สอนนาฏศิลป์ และการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ จึงเห็นความสำคัญของนาฏศิลป์ที่เป็นศาสตร์ทางด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและการสื่อความหมายผ่านท่าทาง ผู้วิจัยจึงนำองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์มาเป็นเครื่องมือสำคัญในการต่อยอดผลงานนาฏศิลป์กับการสื่อสารภาษามือของผู้บกพร่องทางการได้ยินเข้าไว้ด้วยกัน

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงเกิดแรงบันดาลใจที่จะศึกษาอัตลักษณ์ของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และนำมาสู่การสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์เพื่อผู้บกพร่องทางการได้ยิน งานสร้างสรรค์ชุดนี้จึงเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ทางด้านนาฏศิลป์กับการใช้ภาษามือของผู้บกพร่องทางการได้ยิน โดยผู้วิจัยหวังว่างานวิจัยฉบับนี้จะสามารถเป็นแนวทางในการสร้างสรรคงานนาฏศิลป์ให้แก่ครูผู้สอนนาฏศิลป์ของโรงเรียนโสตศึกษาในทุกภูมิภาค และจะสามารถเป็นแนวทางแก่ผู้ที่สนใจนำไปต่อยอด พัฒนา และสร้างสรรค์ผลงานทางด้านอื่น ๆ ต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาและสร้างสรรค์การแสดงจากอัตลักษณ์ของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินงานวิจัยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ผู้ที่เกี่ยวข้องในงานวิจัย

ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยฉบับนี้ แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ครูโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ เป็นผู้มีประสบการณ์ทางด้านการสอนแก่ผู้บกพร่องทางการได้ยิน โดยเป็นผู้ให้ข้อมูลจากการที่เกี่ยวข้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียนและนักเรียน
2. นักวิชาการหรือผู้เชี่ยวชาญทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ โดยเป็นผู้ให้ความคิดเห็นต่อการดำเนินงานวิจัยและการสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้
3. นักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ เป็นผู้ร่วมประเมินผลงานการแสดง

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัยเชิงคุณภาพและงานวิจัยสร้างสรรค์ฉบับนี้ ประกอบไปด้วย แบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-depth interview) พร้อมทั้งสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับการแสดงนาฏศิลป์สร้างสรรค์ที่เกี่ยวข้องกับผู้บกพร่องทางการได้ยินและแบบประเมินความพึงพอใจของการแสดง ตลอดจนประสบการณ์ส่วนตัวของผู้วิจัย โดยนำประสบการณ์ส่วนตัวมาเป็นเครื่องมือในการออกแบบสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. การสำรวจข้อมูลเชิงเอกสารจากหนังสือ ตำรา งานวิจัย และบทความทางวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องกับผู้บกพร่องทางการได้ยิน อัตลักษณ์ การสื่อสารภาษามือ และการสร้างงานนาฏศิลป์
2. การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วม
3. การสัมภาษณ์ครูประจำโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ รวมทั้งผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์
4. สื่อสารสนเทศ โดยศึกษาผลงานการแสดงนาฏศิลป์จากสื่อออนไลน์ที่มีความเกี่ยวข้องกับนาฏศิลป์สร้างสรรค์หรือการแสดงของผู้บกพร่องทางการได้ยิน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพแบบวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และวิเคราะห์ข้อมูลจากการลงพื้นที่ภาคสนามจากการสังเกตการณ์และสื่อสารสนเทศ เพื่อหาอัตลักษณ์ประจำโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ และนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาออกแบบสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ โดยถ่ายทอดอัตลักษณ์ผ่านการออกแบบองค์ประกอบของการแสดง

กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานและการพัฒนาผลงาน

ผู้วิจัยมีกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานและการพัฒนาผลงาน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงเอกสาร จากหนังสือ บทความทางวิชาการ งานวิจัย การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ และสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ
2. ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัย ผู้วิจัยได้การออกแบบข้อคำถามและได้ดำเนินการให้ผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์เป็นผู้ตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อคำถามการสัมภาษณ์
3. ดำเนินการขอจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์
4. ดำเนินการขอเข้าสัมภาษณ์ ครูประจำโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และผู้เชี่ยวชาญทางด้านนาฏศิลป์

5. นำข้อมูลที่ได้จากเอกสาร การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ มาตรวจสอบข้อมูลให้มีความถูกต้องและเที่ยงตรง ตลอดจนวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเหล่านั้น เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรคผลงานนาฏศิลป์

6. ดำเนินการทดลองออกแบบสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ให้ตรงกับวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

7. ส่งผลงานการแสดงให้ครูประจำโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตนตรวสอบทางด้านการใช้ภาษามือและนำมาปรับปรุงแก้ไข พัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานนาฏศิลป์ รวมทั้งให้ครูและนักเรียนประจำโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตนร่วมกันประเมินการแสดงอีกครั้งหนึ่ง

8. เผยแพร่ผลงานสร้างสรรค์ และถ่ายทอดองค์ความรู้ของงานวิจัยสู่สาธารณชน

9. เผยแพร่บทความวิจัยในวารสารระดับชาติ และจัดทำรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

10. มอบรายงานวิจัยให้แก่โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อให้โรงเรียนฯ ได้นำองค์ความรู้นี้ไปต่อยอดและพัฒนาต่อไป

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. อัตลักษณ์ของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

การศึกษาอัตลักษณ์ของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตนแห่งนี้ ผู้วิจัยได้ข้อมูลเกี่ยวข้องกับโรงเรียนจากการสัมภาษณ์และการสังเกตการณ์เป็นสำคัญ สามารถวิเคราะห์อัตลักษณ์ได้ออกเป็น 2 ประเด็น คือ อัตลักษณ์ของโรงเรียน และอัตลักษณ์ของนักเรียน

อัตลักษณ์ของโรงเรียน เป็นอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นภายนอก เป็นสิ่งที่มองเห็นอย่างเป็นรูปธรรมสัมผัสด้วยการมองเห็น ได้แก่ สถานที่ตั้งของโรงเรียนที่อยู่ริมทะเล สีประจำโรงเรียน คือ สีม่วง ที่นำไปตกแต่งอาคารเรียน และดอกไม้ประจำโรงเรียน คือ ดอกเหลืองปรีดียาธร ซึ่งพบอยู่บริเวณโดยรอบของโรงเรียน

อัตลักษณ์ของนักเรียน เป็นอัตลักษณ์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนโรงเรียนแห่งนี้ ซึ่งพบจุดเด่นทางด้านลักษณะนิสัยของผู้ปกครองทางการได้ยินที่เป็นบุคคลที่มีสมาธิสูง มีความตั้งใจ อดทนต่อการเรียนรู้ และจุดเด่นทางการสื่อสารที่มีการใช้ภาษามือในการสื่อสาร อีกทั้งทักษะความสามารถทางด้านการฝึกฝนอาชีพของผู้เรียนเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของนักเรียน จนนำความรู้ทางด้านทักษะนี้ไปช่วยเหลือชุมชนและสร้างเป็นอาชีพได้

2. การสร้างสรรค์นาฏศิลป์จากอัตลักษณ์ของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สามารถออกแบบสร้างสรรค์องค์ประกอบการแสดงได้ทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบ ดังนี้

1) แนวคิดการแสดง

การออกแบบแนวคิดการแสดง ผู้วิจัยได้วิเคราะห์อัตลักษณ์ภายนอกและอัตลักษณ์ของนักเรียน ซึ่งการสร้างอัตลักษณ์ของนักเรียนได้พิจารณาถึงลักษณะนิสัยและการสร้างทักษะตามอัตลักษณ์

“มารยาทดี มีจิตสาธารณะ” คำขวัญ “เรียนดี มีวินัย ใฝ่รู้ สู่อาชีพ” และปรัชญาของโรงเรียน “ความอดทนนำมาซึ่งประโยชน์สุข” โดย พักตร์รำไพ เอกวรรณัง ครูสอนนาฏศิลป์ประจำโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ กล่าวว่า การสร้างสรรค์การแสดงก็ควรสะท้อนให้เห็นถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ อาจจะสะท้อนถึงการทำงานของตน กิจกรรมการเรียนการสอน การฝึกอาชีพ ซึ่งมารยาทดี อาจจะสะท้อนถึงกิริยามารยาท ส่วนมีจิตสาธารณะ อาจจะสะท้อนถึงการทำงานกับชุมชน (พักตร์รำไพ เอกวรรณัง, สัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 พฤศจิกายน 2564)

จากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน ผู้วิจัยจึงจำแนกแนวความคิดการแสดงออกเป็น 3 ประเด็น คือ อัตลักษณ์ภายนอก อัตลักษณ์ของนักเรียน และการสร้างอาชีพซึ่งเป็นการสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนและตนเอง จึงนำมาสู่การกำหนดแนวความคิดการแสดงออกเป็น 3 ช่วงการแสดง ดังนี้

การแสดงช่วงที่ 1 อัตลักษณ์ภายนอก เป็นการนำเสนอให้เห็นถึงสถานที่ตั้งของโรงเรียนที่ตั้งอยู่บริเวณทะเล มีต้นสนริมทะเล และต้นเหลืองปรีดียาธรที่เป็นดอกไม้ประจำโรงเรียน

การแสดงช่วงที่ 2 อัตลักษณ์ของนักเรียน เป็นการนำเสนอถึงการใช้ภาษามือที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน

การแสดงช่วงที่ 3 ประโยชน์สุข เป็นการนำเสนอถึงผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการฝึกทักษะอาชีพมาสร้างสรรค์อย่างมีความสุข

2) การคัดเลือกนักแสดง

ผู้วิจัยได้พิจารณาทรัพยากรบุคคลที่เป็นนักศึกษาจากสาขาวิชานาฏศิลป์และการแสดง คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี และทักษะความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทยจากการฝึกปฏิบัติงานนาฏศิลป์ไทยต่าง ๆ เช่น เพลงช้า-เร็ว เพลงรำแม่บทเล็ก เพลงระบำมาตรฐาน เป็นต้น ส่งผลให้ผู้วิจัยได้ทราบถึงทักษะทางด้านนาฏศิลป์ไทยของนักศึกษา รวมทั้งการพิจารณาทางด้านแนวคิดของการแสดงที่จะต้องประกอบด้วยนักเรียนหญิงและนักเรียนชาย ดังนั้น จากการพิจารณาทรัพยากรบุคคล ทักษะความสามารถทางด้านนาฏศิลป์ไทย และแนวความคิดการแสดง ผู้วิจัยจึงได้คัดเลือกนักแสดงทั้งสิ้น 8 คน ประกอบไปด้วยนักแสดงหญิง 6 คน และนักแสดงชาย 2 คน ซึ่งนักแสดงกลุ่มนี้ไม่ใช่นักแสดงที่เป็นผู้บกพร่องทางการได้ยิน แต่เป็นเพียงตัวแทนของนักเรียนโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์เท่านั้น

3) การออกแบบท่าทาง

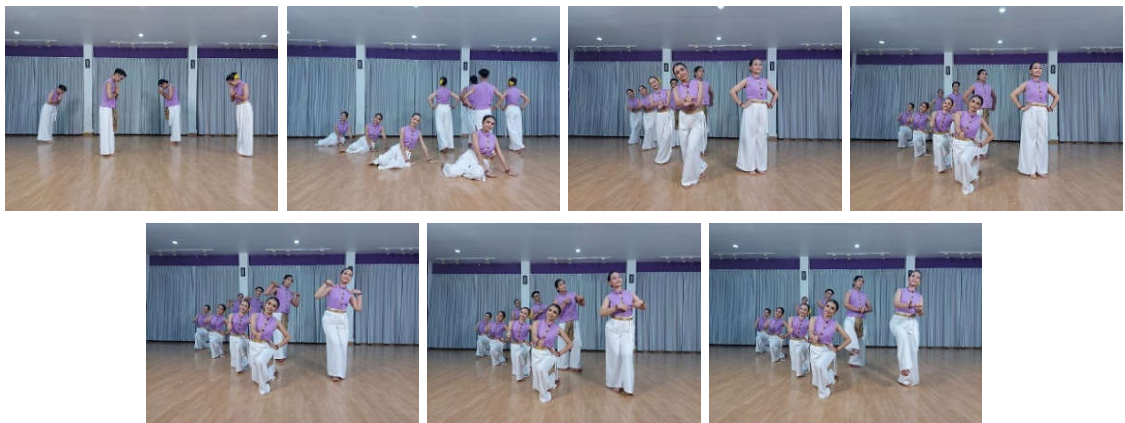
การออกแบบท่าทางในการแสดงนี้เป็นการนำทักษะทางด้านนาฏศิลป์ไทยเข้ามาบูรณาการกับภาษามือ โดยผู้วิจัยพิจารณาการเคลื่อนไหวภาษามือเป็นลำดับแรก หลังจากนั้นจึงนำนาฏยศัพท์ส่วนศีรษะและเท้าที่เป็นทักษะนาฏศิลป์ไทยมาใช้ในการออกแบบท่าทางให้สอดคล้องกับภาษามือ และมีการออกแบบท่าทางในลักษณะต่าง ๆ ในแต่ละช่วงการแสดง ดังนี้

การออกแบบท่าทางช่วงที่ 1 นำเสนอถึงบรรยากาศของโรงเรียนที่ประกอบไปด้วยทะเลและดอกเหลืองปรีดียาธร ซึ่งเป็นการออกแบบท่าทางที่เลียนแบบธรรมชาติและมีการใช้ภาษามือชื่อโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ เพื่อเป็นการกล่าวทักทายและยินดีต้อนรับ ดังภาพด้านล่างนี้

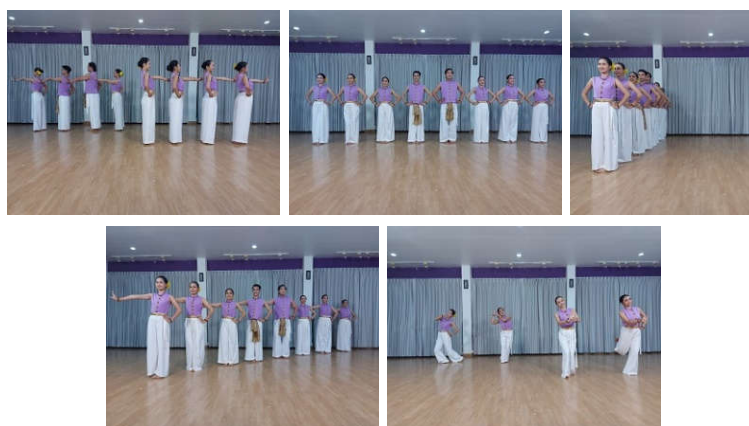

ภาพที่ 1 การออกแบบท่าช่วงที่ 1
ที่มา: ผู้วิจัย

การออกแบบท่าช่วงที่ 2 นำเสนอถึงอัตลักษณ์ของนักเรียน โดยนำอัตลักษณ์และคำขวัญของโรงเรียนมาวิเคราะห์ ซึ่งการออกแบบท่าทางประกอบไปด้วยการใช้ท่าทางในชีวิตประจำวัน เช่น การไหว้ การนั่งพับเพียบ และใช้การเลียนแบบลักษณะการเข้าแถว เพื่อสื่อถึงความเป็นระเบียบวินัย รวมทั้งมีการใช้ท่าภาษามือ “มารยาทดี มีจิตสาธารณะ” และ “เรียนดี มีวินัย ใฝ่รู้ สู้อาชีพ” ดังตัวอย่างนี้

ภาพที่ 2 การออกแบบท่าช่วงที่ 2 นำเสนอถึงมารยาทดี
ที่มา: ผู้วิจัย

ภาพที่ 3 การออกแบบท่าช่วงที่ 2 นำเสนอถึงความมีวินัย
ที่มา: ผู้วิจัย

การออกแบบท่าทางช่วงที่ 3 นำเสนอถึงโคมไฟกะลามะพร้าวเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทางโรงเรียนใช้ฝึกฝนสร้างอาชีพและสร้างรายได้ให้นักเรียน ลักษณะท่าทางการเคลื่อนที่ยังคงเป็นการใช้นาฏยศัพท์ทางด้านนาฏศิลป์ไทย เช่น การวิ่งสับเท้า การเอียงศีรษะ เป็นต้น และการเคลื่อนที่เลียนแบบ อักษรย่อของโรงเรียน คือ สศ.ทร. ซึ่งเปรียบเสมือนผลิตภัณฑ์ของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์แห่งนี้สามารถเป็นแสงสว่างสร้างคุณประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

ภาพที่ 4 การออกแบบท่าช่วงที่ 3
ที่มา: ผู้วิจัย

การออกแบบท่าทางในผลงานชุดนี้มีลักษณะออกแบบท่าทั้งสิ้น 4 ลักษณะ คือ ทักษะนาฏศิลป์ไทย ภาษามือ ท่าทางในชีวิตประจำวัน และการเลียนแบบ

4) การออกแบบเพลงประกอบการแสดง

การออกแบบเพลงประกอบการแสดงในผลงานการแสดงชุดนี้มีการใช้เครื่องดนตรีไทยซึ่งประกอบไปด้วยขิม ขลุ่ย ซออู้ ซอด้วง ฆ้องวง ระนาดเอก โทน และฉิ่ง มาเป็นพื้นฐานของการออกแบบเพลง พร้อมทั้งผสมผสานเครื่องดนตรีตะวันตก ได้แก่ ฮาร์พ โดยแบ่งออกเป็น 3 ช่วงการแสดง

ช่วงที่ 1 เริ่มต้นด้วยเสียงคลื่นทะเลและสายลม หลังจากนั้นต่อด้วยบรรเลงทำนองเพลงจากเครื่องดนตรีไทย บรรเลงในจังหวะเพลง 2 ชั้น อารมณ์เพลงสื่อถึงธรรมชาติของทะเลและความงามของดอกเหลืองปรีดียาธร

ช่วงที่ 2 ดนตรีไทยบรรเลงผสมผสานกับเสียงสังเคราะห์และการออกแบบเสียงจากโปรแกรมในคอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ ได้เน้นเสียงกลองให้เป็นเสียงในการจบท่อนเพลง เพื่อในจังหวะเพลงฟังง่ายและสะดวกต่อการฟังสำหรับผู้ปกครองทางการได้ยินที่ยังพอได้ยินเสียงอยู่

ช่วงที่ 3 ดนตรีไทยบรรเลงผสมผสานกับเสียงสังเคราะห์และการออกแบบเสียงจากโปรแกรมในคอมพิวเตอร์ และยังเน้นเสียงกลองเช่นเดิม บรรเลงในจังหวะเพลงชั้นเดียว

การออกแบบเพลงข้างต้น ผู้วิจัยได้คำนึงถึงความเหมาะสมกับเรื่องราวของการแสดงและคำนึงถึงผู้ปกครองทางการได้ยินตามที่มีการใช้เสียงกลองเข้ามาเป็นเสียงกำกับจังหวะ

5) การออกแบบเครื่องแต่งกาย

ผู้วิจัยนำสีม่วงที่เป็นสีประจำโรงเรียนมาออกแบบเสื้อ และนำดอกเหลืองปรีดียาธมาเป็นเครื่องประดับศีรษะนักแสดงหญิง อีกทั้งผู้วิจัยได้นำสีขาวใสของน้ำทะเลมารวมออกแบบกางเกงให้เป็นสีขาว ทั้งนี้ผู้วิจัยออกแบบเสื้อให้เป็นแขนสั้น เพื่อให้เกิดความสะดวกในการเคลื่อนไหวร่างกาย ส่วนลักษณะของขากางเกงที่มีความกว้างและยาวเป็นการผสมผสานกันทั้งกางเกงและกระโปรง ซึ่งนักแสดงทั้งชายและหญิงสามารถสวมใส่ได้อย่างไม่แบ่งแยก

6) การออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง

อุปกรณ์ประกอบการแสดงมีทั้งสิ้น 2 ชิ้น ประกอบไปด้วยดอกเหลืองปรีดียาธร และโคมไฟกะลามะพร้าว ซึ่งการใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงนี้มี 2 ช่วงการแสดง คือ ช่วงที่ 1 นำเสนอถึงดอกเหลืองปรีดียาธร โดยให้นักแสดงเป็นผู้ถือดอกเหลืองปรีดียาธรและประกอบรูปทรงให้คล้ายคลึงกับเป็นต้นเหลืองปรีดียาธรให้มากที่สุด และมีการใช้อุปกรณ์ในช่วงที่ 3 ของการแสดงโดยนำโคมไฟกะลามะพร้าวมาเป็นอุปกรณ์ประกอบการแสดง ซึ่งเป็นงานศิลปหัตถกรรมอย่างหนึ่งประจำโรงเรียนแห่งนี้ที่นักเรียนได้สร้างสรรค์ขึ้นมา ซึ่งการเลือกใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงผู้วิจัยได้คำนึงถึงการสะท้อน อัตลักษณ์ของโรงเรียนให้ชัดเจนมากที่สุด

7) การออกแบบพื้นที่การแสดง

ผู้วิจัยได้ยึดหลักการออกแบบพื้นที่การแสดงเป็นสี่เหลี่ยมหรือตามลักษณะเวทีแบบโพรซีนียม (proscenium stage) โดยออกแบบตำแหน่งแถวโวลากลากหลายรูปแบบ ซึ่งออกแบบพื้นที่การแสดงทั้งแบบสมมาตร อสมมาตร และมีการเน้นที่จุดกึ่งกลางพื้นที่การแสดง โดยผู้วิจัยออกแบบแถวการใช้พื้นที่ให้ครอบคลุมส่วนของพื้นที่แสดง เพื่อให้การแสดงนั้นเกิดความสมบูรณ์มากที่สุด

การอภิปรายผล

งานวิจัยฉบับนี้ได้ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งสามารถอภิปรายผลของงานสร้างสรรค์ได้ดังนี้

1. **อัตลักษณ์ของโรงเรียนโสตรศึกษาเทพรัตน์** ผู้วิจัยแบ่งข้อมูลทางด้านอัตลักษณ์ออกเป็น 2 อัตลักษณ์ ได้แก่ อัตลักษณ์ภายนอกและอัตลักษณ์ของนักเรียน ซึ่งอัตลักษณ์ภายนอกเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น

จากสิ่งแวดล้อมโดยรอบของโรงเรียน ส่วนอัตลักษณ์ของนักเรียนนำเสนอถึงอัตลักษณ์ คำขวัญ และปรัชญาของโรงเรียน ซึ่งการเกิดอัตลักษณ์กับนักเรียนเกิดขึ้นจากการที่โรงเรียนเป็นผู้กำหนดสร้างขึ้นเพื่อให้เกิดเป็นโครงสร้างทางวัฒนธรรมของโรงเรียน ทั้งนี้ วันเพ็ญ พุทธโกษา ครูประจำโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์แห่งนี้ ได้กล่าวว่า “โรงเรียนมีการเสริมสร้างอาชีพให้กับนักเรียน และได้พานักเรียนเข้าร่วมการแข่งขันต่าง ๆ ในระดับชาติ รวมถึงการประกวดมารยาทไทย ซึ่งได้รับรางวัลเช่นเดียวกันและยังสอดคล้องกับอัตลักษณ์ของโรงเรียนทางด้านมารยาทดี” (วันเพ็ญ พุทธโกษา, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 พฤศจิกายน 2564) อีกทั้ง บรรลือศักดิ์ แสงราม กล่าวว่า “ทางโรงเรียนมีการฝึกฝนจากการสร้างอาชีพให้นักเรียน เช่น การสร้างผลิตภัณฑ์โคมไฟจากกะลามะพร้าว ซึ่งกะลามะพร้าวเป็นวัสดุที่หาง่ายในท้องถิ่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อมีการสร้างผลิตภัณฑ์ขึ้นก็สามารถนำไปส่งขายในชุมชนหรือการจัดงานสินค้าเพื่อให้นักเรียนเกิดรายได้” (บรรลือศักดิ์ แสงราม, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 พฤศจิกายน 2564) จากการสัมภาษณ์ดังกล่าว สะท้อนได้ว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนได้ปลูกฝังให้นักเรียนผู้บกพร่องทางการได้ยินมีทักษะการใช้ชีวิตในสังคมและต้องเป็นผู้ที่มีทักษะสามารถประกอบอาชีพได้ สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของโรงเรียน “...มีทักษะชีวิต และทักษะพื้นฐานด้านงานอาชีพ...” ซึ่งวิสัยทัศน์ได้เป็นสิ่งที่กำหนดคุณลักษณะของนักเรียนผ่าน อัตลักษณ์ คำขวัญ และปรัชญาของโรงเรียน ซึ่งการสร้างคุณลักษณะของนักเรียนที่เป็นผู้บกพร่องทางการได้ยินนี้คงไม่มีความแตกต่างจากโรงเรียนโสตศึกษาทั่วไปที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะทางอาชีพ สอดคล้องกับหลักสูตรการส่งเสริมศักยภาพผู้ดูแลคนพิการทางการได้ยินว่า “สามารถปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน และสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม เช่น การศึกษาและประกอบอาชีพได้อย่างเท่าเทียมกับคนทั่วไป” (สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ, ม.ป.ป., หน้า 4) ซึ่งครูผู้สอนเน้นการเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ให้ครอบคลุมในทุกด้าน เพื่อให้นักเรียนได้นำความรู้ที่ได้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตต่อไปในอนาคต

2. การสร้างสรรค์ผลงาน ผู้วิจัยได้นำข้อมูลของโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์มาสร้างสรรค์ถ่ายทอดถึงอัตลักษณ์ตามองค์ประกอบของการแสดงทั้งสิ้น 7 องค์ประกอบการแสดง ซึ่งการนำเสนออัตลักษณ์ของโรงเรียนมีความเชื่อมโยงและมีความเอกเทศกันในบางองค์ประกอบ โดยอัตลักษณ์ที่เชื่อมโยงกัน ได้แก่ แนวคิดการแสดง เพลงประกอบการแสดง และการออกแบบอุปกรณ์ประกอบการแสดง อีกทั้งอัตลักษณ์ที่มีความเอกเทศ แบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ การนำเสนอถึงอัตลักษณ์ภายนอกเพียงอย่างเดียว ได้แก่ การออกแบบเครื่องแต่งกาย และการนำเสนอถึงอัตลักษณ์ของนักเรียนเพียงอย่างเดียว ได้แก่ การคัดเลือกนักแสดง และการออกแบบท่าทาง ส่วนการออกแบบพื้นที่การแสดงนั้น ผู้วิจัยไม่ได้นำเสนอถึงอัตลักษณ์ แต่เป็นการออกแบบให้เหมาะสมโดยใช้การจัดวางองค์ประกอบศิลป์ตามทฤษฎีทัศนศิลป์ ซึ่งให้ความสำคัญกับความสมดุลในแบบสมมาตรและอสมมาตร และเน้นจุดเด่นตรงจุดกึ่งกลางของพื้นที่การแสดง อย่างไรก็ตามการสร้างสรรคการแสดงที่สะท้อนอัตลักษณ์มักมีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน โดยเริ่มจากการกำหนดแนวคิดการแสดง ดังที่ สุนันทา เกตุเหล็ก ได้อธิบายถึงการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยอนุรักษ์ ฉุยฉายธนบุรี ไว้ว่า “...ถ่ายทอดอัตลักษณ์ความเป็นมาของมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีผ่านการแสดงนาฏศิลป์ไทย จากการสร้างสรรค์นี้มีหลักสำคัญในการวางกรอบแนวคิดของการแสดงและเลือกสรรจัดวางองค์ประกอบต่าง ๆ ให้สอดคล้องกัน...” (สุนันทา เกตุเหล็ก,

2561, หน้า 76) ดังนั้น การกำหนดหรือวางกรอบแนวคิดการแสดงจึงเป็นสิ่งสำคัญประการแรกที่จะนำไปสู่การสร้างสรรค์องค์ประกอบทางด้านอื่น ๆ ให้สมบูรณ์ต่อไป

ทั้งนี้ การสร้างสรรค์การแสดงชุดนี้ ผู้วิจัยได้ทดลองการนำทักษะนาฏศิลป์ไทยมาบูรณาการร่วมกับภาษามือ โดยเริ่มทดลองจากการนำภาษามือที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์มานำเสนอ ซึ่งจากการสร้างงานลักษณะนี้ยังไม่มีปรากฏในโรงเรียนแห่งนี้ ดังที่ วราภรณ์ จิงสุวดี ผู้อำนวยการโรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ ได้กล่าวว่า “หากมีการนำภาษามือที่เป็นอัตลักษณ์ ปรัชญา คำขวัญของโรงเรียนมาผสมผสานกับการแสดงยังไม่มีใครเคยสร้างมาก่อน แต่หากสามารถสร้างสรรค์ได้จะช่วยเพิ่มความน่าสนใจให้กับการแสดง” (วราภรณ์ จิงสุวดี, การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล, 8 พฤศจิกายน 2564) อย่างไรก็ตามการนำภาษามือที่มาใช้ในครั้งนี้เป็นเพียงภาษามือที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน หากมีการนำภาษามือมาสื่อสารเรื่องราวของนักเรียน อาจส่งผลให้การแสดงนี้สามารถนำภาษามือมาออกแบบการแสดงให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การแสดงในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้ครูและนักเรียนร่วมกับประเมินความพึงพอใจของการแสดง ซึ่งผู้ประเมินประกอบไปด้วย ผู้บริหารและครูชำนาญการ จำนวน 12 ท่าน คิดเป็นร้อยละ 63.16 จากทั้งหมดจำนวน 19 ท่าน และนักเรียน จำนวน 30 คนคิดเป็นร้อยละ 51.72 จากทั้งหมดจำนวน 58 คน (อ้างอิงข้อมูลจากรายงานการประเมินตนเองของสถานศึกษาปีการศึกษา 2563) โดยมีรายละเอียดดังนี้

ลำดับ	หัวข้อรายการประเมิน	ระดับความพึงพอใจ (คะแนนเต็ม 5)
1	ความเหมาะสมทางด้านการสื่อสารเรื่องราวจากอัตลักษณ์โรงเรียนฯ	4.66
2	นักแสดงมีทักษะความสามารถและการสื่อสารอารมณ์การแสดงได้เป็นอย่างดี	4.69
3	การออกแบบลีลานาฏศิลป์และการเคลื่อนไหวมีความเหมาะสมกับเรื่องราวการแสดง	4.69
4	เพลงประกอบการแสดงมีความสอดคล้องกับเรื่องราว และการเคลื่อนไหว	3.85
5	การออกแบบเครื่องแต่งกายมีความเหมาะสมกับเรื่องราวการแสดง	4.69
6	การใช้อุปกรณ์ประกอบการแสดงมีความเหมาะสมกับเรื่องราวการแสดง	4.69
7	การแปรแถวหรือการใช้พื้นที่การแสดง ความหลากหลายและเหมาะสม	4.64
8	ภาพรวมในการออกแบบองค์ประกอบของ การแสดงมีความเหมาะสมสอดคล้องกัน	4.78
9	การแสดงสามารถสะท้อนอัตลักษณ์ของโรงเรียนได้อย่างเหมาะสม	4.80
10	สามารถนำไปเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์เพื่อผู้บกพร่องทางการได้ยินต่อไปได้	4.83

จากการประเมินความพึงพอใจต่อการแสดงสรุปได้ว่า ครูและนักเรียนมีความพึงพอใจต่อองค์ประกอบของการแสดงในระดับมากที่สุด แต่เพลงประกอบการแสดงมีระดับที่ไม่สูงมากนักเมื่อเทียบกับองค์ประกอบทางด้านอื่น เนื่องจากนักเรียนที่เป็นผู้บกพร่องทางการได้ยินไม่สามารถฟังเสียงเพลงได้นั่นเอง จึงส่งผลให้ระดับความพึงพอใจเฉลี่ยอยู่ที่ 3.85 อย่างไรก็ตามการแสดง

ครั้งนี้ มีการใช้ภาษามือเข้ามาประกอบการแสดง ซึ่งเหมาะสมกับผู้ชมที่มีความบกพร่องทางการได้ยินและบุคคลปกติทั่วไปได้ เนื่องจากผู้ชมที่มีความบกพร่องทางการได้ยินสามารถรับรู้การแสดงผ่านท่าทางและภาษามือ ส่วนบุคคลทั่วไปสามารถรับฟังเพลงประกอบการแสดงไปพร้อมกันได้ ทั้งนี้ งานวิจัยฉบับนี้สามารถเป็นแนวทางให้แก่ครูผู้สอนนาฏศิลป์และผู้สนใจสามารถนำข้อมูลไปพัฒนาและต่อยอดในประเด็นอื่น ๆ และนำไปสร้างสรรค์ผลงานทางด้านนาฏศิลป์ในมิติต่าง ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. การสร้างสรรค์การแสดงนาฏศิลป์นี้เป็นการสะท้อนถึงอัตลักษณ์โรงเรียนเพียงเท่านั้น ซึ่งหากมีการสร้างสรรค์นาฏศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับผู้บกพร่องทางการได้ยินในประเด็นอื่น ๆ จะสามารถช่วยส่งเสริมและสร้างคุณค่าให้กับผู้พิการในสังคมไทยมากยิ่งขึ้น
2. หากมีการใช้ภาษามือมาบูรณาการร่วมกับการเคลื่อนไหวทางด้านนาฏศิลป์ในรูปแบบต่าง ๆ และมีการสร้างสรรค์การแสดงที่เกี่ยวข้องกับผู้บกพร่องทางการได้ยินหรือผู้พิการประเภทต่าง ๆ จะเป็นการต่อยอดและพัฒนาวงการวิชาชีพทางด้านนาฏศิลป์ให้ยั่งยืนต่อไป

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องการสร้างสรรคนาฏศิลป์เพื่อผู้บกพร่องทางการได้ยินจากอัตลักษณ์โรงเรียนโสตศึกษาเทพรัตน์ได้รับทุนสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) แผนงานการส่งเสริมงานวิจัยทางสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ และสรรพศาสตร์ กลุ่มสร้างสรรค์วิชาการงานศิลป์

บรรณานุกรม

- ระวีวรรณ วรณวิไชย. (2554). **นาฏยศิลป์เพื่อเด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน**. วิทยานิพนธ์ศิลปกรรมศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ. (ม.ป.ป.). **หลักสูตรการส่งเสริมศักยภาพผู้ดูแลคนพิการทางการได้ยินเฉพาะคนหูหนวกและคนหูตึง**.
- สุนันทา เกตุเหล็ก. (2561). การสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ไทยเชิงอนุรักษ์ : อยุธยาธนบุรี. **วารสารศิลปกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**, 5(1), หน้า 69-77.